

JAARVERSLAG

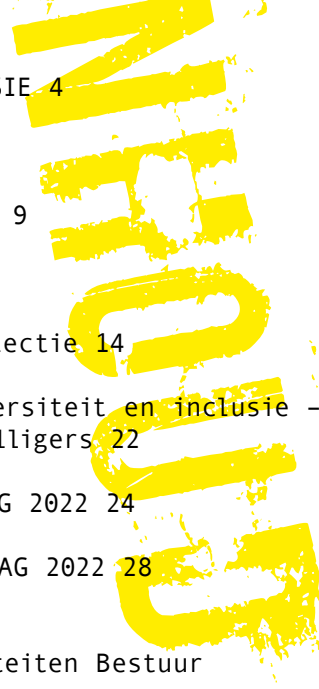
GRID GRAFISCH

MUSEUM

GRONINGEN

2022

WOORD VOORAF	3
PROFIEL, MISSIE EN VISIE	4
ACTIVITEITEN	6
ACTIVITEITENPLAN 2022	9
UITGELICHT 12/20/26/35	
NADER TOEGELICHT: collectie	14
NADER TOEGELICHT: diversiteit en inclusie - medewerkers en vrijwilligers	22
FINANCIËEL JAARVERSLAG 2022	24
BESTUURLIJK JAARVERSLAG 2022	28
BIJLAGE 1: Overzicht nevenactiviteiten Bestuur en directie GRID	36
BIJLAGE 2: Rooster van aftreden	37

Evenals in 2021 begon het museumjaar met een gesloten museum. Vanaf 26 januari waren bezoekers, met inachtneming van de Coronamaatregelen, weer welkom. Ook al werden na vier weken alle beperkende maatregelen opgeheven, het museumbezoek aan GRID kwam helaas maar langzaam op gang. Gelukkig kwam de belangstelling voor onze activiteiten tijdens Noorderzon en de Museumnacht ruim terug op het oude niveau.

Een ander succes was de tentoonstelling *Onder_Druk. Stereotype-Identity-Protest* – geprogrammeerd in het kader van de manifestatie *Bitterzoet Erfgoed*, die een jong en divers publiek trok. Met de expositie *Grafiek werkt. Keuze uit de collectie van PostNL* haalden we grafische kunst van internationaal bekende kunstenaars als Pierre Alechinsky, Marlène Dumas en Ben Vautier in huis.

Het wetenschappelijk onderzoek naar de drukkerijinventaris van H.N. Werkman leidde tot vier publicaties. Door de aanstelling van een medewerker Collectie en de “curatorial track” van een student Kunstgeschiedenis hebben we bovendien vooruitgang kunnen boeken in op het gebied van onze collectieregistratie- en waardering en het onderzoek naar onze erfgoedstukken.

In de loop van 2022 werd duidelijk dat GRID vanaf 1 januari 2023 de ruimtes in de Sint Jansstraat niet langer kan huren. We hebben vervolgens twee toekomstscenario's intensief onderzocht: terugkeer naar de Sint Jansstraat en vestiging in een ander pand. Daarnaast gingen we aan de slag met de ontwikkeling van een vernieuwend museaal concept en het opstellen van een ondernemingsplan. Over deze ontwikkelingen leest u meer in het bestuurlijk jaarverslag.

Op 18 december ging de deur definitief dicht voor bezoekers. In 2022 ontvingen we 6442 bezoekers in totaal. Inmiddels ontplooiën we vanuit de voormalige brandweerkazerne in Haren allerlei activiteiten: we organiseren tentoonstellingen op alternatieve plekken en verzorgen erfgoededucatie en workshops op locatie met de Druktemaker, die we in 2022 officieel en feestelijk in gebruik hebben genomen.

PROFIEF GRID

Bestuur, directie en medewerkers van **GRID** ondertekenen de **ETHISCHE CODE VAN DE ICOM** en passen deze toe. Bestuur en directie ondertekenen de **FAIR PRACTICE CODE** en passen deze toe voor zover de financiële middelen dat toelaten. Bestuur en directie ondertekenen de **CODE DIVERSITEIT & INCLUSIE** en passen deze toe. Het bestuur van GRID voelt zich gehouden aan de **CODE CULTURAL GOVERNANCE** en past deze toe. GRID Grafisch Museum Groningen is opgenomen in het **MUSEUMREGISTER**.

GRID
GRONINGEN

GRID Grafisch Museum Groningen is een uniek, actief en dynamisch klein museum, dat de traditie van een rijk grafisch verleden van Groningen op actieve wijze verbindt met ambacht, taal en kunst. Het museum is geworteld in de regio en heeft een grote groep liefhebbende en meewerkende vrienden en vrijwilligers. GRID is sterk in samenwerking en in het zoeken van verbinding bij het realiseren van activiteiten en tentoonstellingen. Het museum wordt bestuurd en gemanaged als een sociaal-culturele onderneming met aandacht voor mens en zaak.

Missie en visie

GRID behoudt, beheert en presenteert verhalen, objecten en producten die voortkomen uit het Groningse grafisch erfgoed. De collectie is zo samengesteld dat de objecten getuigen van belangrijke hoofdstukken uit de grafische geschiedenis van Groningen. Ze zijn afkomstig van grafische bedrijven in stad en provincie. Een substantieel deel van de collectie is werkend.

In de museale presentatie en onze activiteiten verbinden we waar mogelijk verleden, heden en toekomst. In onze rondleidingen, workshops en evenementen staat het contact tussen publiek en vakmensen, kunstenaars en vormgevers centraal en geven we ruimte aan creativiteit.

GRID wil inwoners en bezoekers op activerende wijze laten kennismaken met en deelnemen aan het verhaal en de grafische geschiedenis van de stad Groningen en het Ommeland en hen de schoonheid van taal en grafische vormgeving en kunst laten ervaren. Ook wil het bij een breed publiek het bewustzijn vergroten van het belang van grafisch erfgoed voor taal, geletterdheid, emancipatie en integratie.

Het museum richt zich op de volgende activiteiten:

- behoud en beheer van de vaste collectie erfgoed
- verzamelen en aankopen van objecten met een uniek Gronings verhaal, zoals de inventaris van drukkerij H. N. Werkman
- presentatie van de vaste collectie
- organisatie van tijdelijke tentoonstellingen, gekoppeld aan de vaste collectie en de actualiteit
- rondleidingen en workshops grafische technieken voor een breed publiek
- beschikbaar stellen workshop ateliers en riso-studio voor gevorderd publiek
- erfgoededucatie voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en hoger onderwijs
- organisatie en deelname aan culturele evenementen
- winkerverkoop, met aandacht voor producten uit eigen huis

De concrete activiteiten voor het jaar 2022 zijn vastgelegd in het Activiteitenplan 2022. In dit Jaarverslag verantwoorden we hoe we aan het activiteitenplan uitvoering hebben kunnen geven.

6

Activiteitenplan 2022 / realisatie

Voor de huidige cultuurperiode is de subsidie van gemeente en provincie en gemeente definitief vastgesteld op respectievelijk €63.500 en €17.000, €50.000 minder dan aangevraagd. Daardoor hebben we een aantal activiteiten uit het oorspronkelijke activiteitenplan moeten schrappen, namelijk op het gebied van de collectie, marketing en communicatie, personeel en huisvesting:

- Scholing medewerker Behoud en Beheer
- Scholing en begeleiding zaalmedewerkers
- Verbeteren faciliteiten en klimaat in depot en museumruimtes
- Realiseren extra depotruimte en huisvesting backoffice en bibliotheek
- Ontsluiten bibliotheek voor bezoekers
- Aantrekken professional MarCom 0,5 fte
- Opstellen beleidsplan MarCom 2021-2024
- Uitvoeren MarCom beleid

! END!
ANTI-SEMITISM
! DEFEAT!
ANTI-ASIAN HATE

YOU CAN'T BE
ANTI-RACIST
WITHOUT BEING
ANTI-CAPITALIST

BLACK
LIVES
MATTER

mijn huid
en haar
zijn
geen
kostuum

GEEF ANGE
EN HAAT
GEEN
MEER
FASCISME!!!

BORDERS KILL

oaf
nokk'n
swaarde
piet

racisme
afschaffen
doe je
nu

BARRICADE

de piet is
dizze tied

feest voor ieder kind

STOP BLACKFACE
ZWARTE PIET IS RACISME

13 MAART
GRONINGEN
TEGEN RACISME
EN FASCISME

no racism in the council - no racism in our streets!

BLACK LIVES
MATTER!

DEFEAT THE LEFT -
DEFEAT THE RIGHT!

Word lid van de Internationale Socialisten
socialisme.nu

#BLM

STOP
RACISM

BLM

Foto: Tentoonstelling Bitterzoet Erfgoed

Het hele jaar hebben de ontwikkelingen rond de huisvesting van het museum en het ontwikkelen van een toekomstvisie veel aandacht gevraagd van bestuur en medewerkers. Daardoor hebben we enkele activiteiten niet kunnen realiseren (zie Activiteitenplan 2022 onder 1, 2, 3 en 4).

8

Activiteitenplan 2022

Activiteiten	Gepland	Gerealiseerd
Activiteit 1 Vaste collectie: behoud en beheer	<ul style="list-style-type: none"> - Indeling en waardering collectie - Verdieping objectregistratie - Aanvullen collectiegroningen.nl - Kunsthistorisch onderzoek naar het drukkersmateriaal van Werkman in relatie tot zijn drukker-kunstenarschap (met publicaties) 	<ul style="list-style-type: none"> - Bijna alle niet-geregistreerde objecten gewaardeerd en ingedeeld - Doorlopend proces - Niet gerealiseerd - Afgerond
Activiteit 1 Vaste collectie: verzamelen	<ul style="list-style-type: none"> - Afstoten D-stukken (indeling Rijksdienst Cultureel Erfgoed), volgens LAMO-procedure 	<ul style="list-style-type: none"> - Heeft verteging opgelopen vanwege niet-geregistreerd materiaal. Wel is voorgesorteerd op afstoten van een aantal objecten. E.e.a. krijgt een vervolg in 2023 met het vele lettermateriaal
Activiteit 2 Presentatie: vaste collectie	<ul style="list-style-type: none"> - GRoningen In Druk: onderzoek, verhalen, presentatie en herinrichting 	<ul style="list-style-type: none"> - De fondsenwerving was gericht op de conceptvorming voor het vernieuwde museum en een haalbaarheidsonderzoek. - Ten behoeve van de conceptvorming zijn inmiddels 7 thema's nader verkend en uitgewerkt
Activiteit 2 Presentatie: exposities	<p>1 grote, 2 kleine exposities, waarvan één i.s.m. Groninger Museum, Noordelijk Scheepvaartmuseum, Universiteitsmuseum of Storyworld</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hans Kresse (i.s.m. Storyworld) - Expositie in het kader van het provincie-brede project Bitterzoet Erfgoed - Expositie De Best Verzorgde Boeken - Twee tentoonstellingen (nader te bepalen) - Expositiebeleidsplan afronden 	<ul style="list-style-type: none"> - Gerealiseerd, verlengd t/m 1 mei 2022 - Gerealiseerd: Onder-Druk (21 mei - 1 september 2022) - Gerealiseerd, verlengd t/m 1 mei 2022 - Gerealiseerd Grafiek werkt. Keuze uit de collectie van PostNL (24/9-18/12) - Niet gerealiseerd; gaat mee in planvorming voor het vernieuwde museum

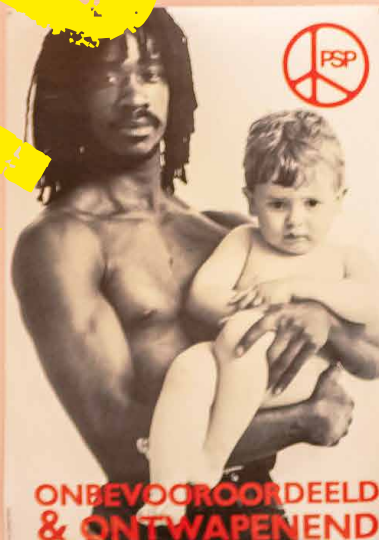
De Best Verzorgde Boe 2020

<p>Activiteit 3 Workshops en arrangementen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen workshops typografie (vreemde talen) - Ontwikkelen workshops in het kader van Bitterzoet Erfgoed - Uitvoering Museumdrukkerij op wielen <ul style="list-style-type: none"> - stad en provincie - scholen (zie onder), verzorgingsinstellingen, wijken, jeugdzorginstellingen en instelling verslavingszorg - Randprogramma bij exposities - Voortzetting weekend workshops en groepsbezoek 	<ul style="list-style-type: none"> - Niet gerealiseerd - Gerealiseerd - De Druktemaker is in november 2022 officieel in gebruik genomen. - Gerealiseerd (workshops en rondleidingen) - Gerealiseerd
<p>Activiteit 3 Riso-studio</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering plan - Evaluatie en bijstellen plan 	<ul style="list-style-type: none"> - Doorlopend proces met wisselende successen. De riso-duplicator is intensief ingezet bij de realisatie van de tentoonstelling Onder_Druk.
<p>Activiteit 4 Erfgoed- educatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren nieuw aanbod B0 - Evalueren en bijstellen aanbod B0 - Deelname Stap op de rode loper - literatuur en beeldende kunst voor VMBO - Voortzetting Cultuursafari VMBO (samen met onder meer Groninger Museum, Vrijdag) - Verdieping aanbod erfgoededucatie V0, VMBO - Pilot met Noorderpoort (GRID in curriculum eerstejaars Mediavormgeving) evalueren en aanpassen 	<ul style="list-style-type: none"> - Niet gerealiseerd - Niet gerealiseerd - Gerealiseerd - Gerealiseerd - Focus op aanbod in het kader van Bitterzoet Erfgoed - pilot 2023 - Gerealiseerd
<p>Activiteit 5 Evenementen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ESNS Art - Poëziemarathon - KEI - Noorderzon - Museumnacht, 6de editie - EXPoost 	<ul style="list-style-type: none"> - Vanwege Corona gingen ESNS Art en de Poëziemarathon niet door. - Voor GRID waren de KEI, Noorderzon en de Museumnacht een groot succes; de deelname aan de drie evenementen zat op het niveau van voor Corona. - Nieuw was de deelname aan Zomerstad. - Vanwege de opbouw van een nieuwe expositie kon GRID niet meedoen aan EXPoost.

10

tegen racisme

12.

Bitterzoet Erfgoed

Samen met vele collega-instellingen nam GRID in 2022 deel aan de manifestatie Bitterzoet Erfgoed, met als thema: sporen van het slavernijverleden van en in Groningen. GRID zoomde in op de rol van drukwerk in deze pijnlijke geschiedenis. Uit onze eigen collectie namen we bijvoorbeeld de clichés van het Sinterklaasfeest onder de loep.

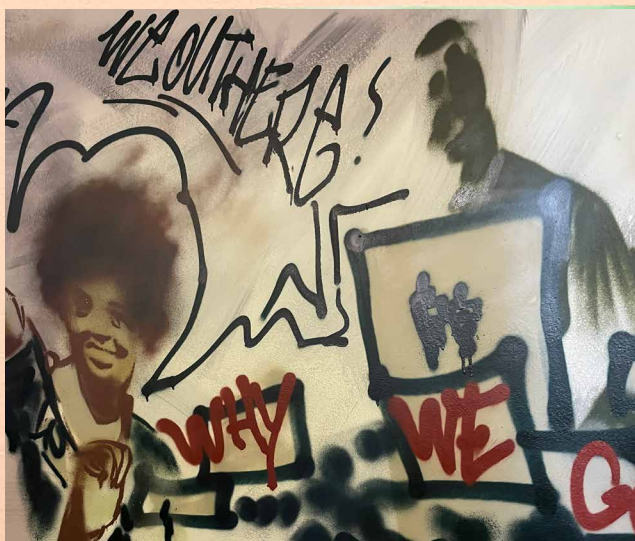
Uit de zaaltekst *Steeds weer hetzelfde beeld*

“De clichés van Zwarte Piet en Sinterklaas werden bijvoorbeeld gebruikt voor de verspreiding van advertenties in kranten en tijdschriften in de aanloop naar het Sinterklaasfeest. Zo werden ook deze afbeeldingen van Zwarte Piet en Sinterklaas een soort gemeengoed.

(...)

Kunnen we deze clichés waarop Zwarte Piet wordt afgebeeld met stereotyperingen als oorbellen en overdreven dikke lippen nog gebruiken? Hoe kunnen we deze clichés inzetten om inzicht te verschaffen over de verbinding van de Zwarte Piet-figuur met het slavernijverleden?”

De clichés werden getoond in de expositie *Onder_Druk. Stereotype Identity Protest*, die toonde hoe drukwerk stereotypen creëert, het uitdragen van identiteit mogelijk maakt en protest een visuele stem geeft. In het actuele, deels activistische deel van de tentoonstelling klonken de stemmen van Guinevere Berre, Phillip Ekwaro-Osire, Jan Hamstra, Amos Kennedy, Rui Jun Luong, Kevin Rooi, Daniel Alsina Santos en de Woke Designer Reading Club. De tentoonstelling trok een jong en divers publiek.

Collectie

Door de tijdelijke aanstelling van een medewerker Collectie, mogelijk gemaakt door het Mondriaanfonds, hebben we waardevolle stappen kunnen zetten in collectieregistratie, collectiewaardering en onderzoek. De achterstanden in de registratie zijn ingelopen; ruim 100 objecten zijn alsnog geregistreerd. Er is een klankbordgroep samengesteld die ongeveer 100 objecten heeft gewaardeerd. Daarnaast is onderzoek verricht naar de herkomst van een aantal collectiestukken. Door de aangehaalde contacten met de schenkers kon veel tot dan toe niet vastgelegde informatie alsnog aan de registratie worden toegevoegd. Een aantal niet geregistreerde objecten bleken geen zinvolle bijdrage aan de collectie. Deze zijn dan ook elders ondergebracht. We maakten daarmee een voorzichtig begin met ontzamen. In 2023 wordt al het lettermateriaal onder de loep genomen. De als D-stukken aangemerkte stukken (indeling Rijksdienst Cultureel Erfgoed), zullen volgens de LAMO-procedure worden afgestoten.

We hebben een begin gemaakt met de inhoudelijke voorbereidingen voor de vernieuwde collectiepresentatie. In 2023 maken we een selectie van objecten; dan wordt ook een plan opgesteld voor behoud en restauratie. De collectiemedewerker kan haar werk tot en met oktober 2023 voortzetten.

14

WATERSCHAP

Verzamelen

Met het oog op de verhuizing en tijdelijke sluiting zijn we ook dit jaar terughoudend geweest in het opnemen van nieuwe objecten in onze collectie. De volgende schenkingen hebben we echter in dankbaarheid aangenomen.

Objecten	Schenker
<p>Map van vier zeefdrukken en een origineel door Siep van den Berg, plus vijf kwatrijnen uit Oostersch III (14-15-19-23-24) van Omar Khayam vertaald door J.H. Leopold. Zeefdrukker: Aldrik Salverda, Groningen Bindwerk: Handboekbinderij Phoenix Amsterdam Uitgave: Forma Aktua , Groningen 14 januari 1993 Siep van den Berg, Kalenderbladen 1955 en 1956</p>	<p>S. Th. Deinum</p>
<p>Ben Joosten, Mission, boekdruk, 2009, 3/3 Ben Joosten, Naar de letter, boekdruk, 2012, 1/1 Ben Joosten, Protocol 59731, boekdruk, 2012, 1/1 Ben Joosten, Route 383, boekdruk, 2012, 2/2 Ben Joosten, z.t., z.j. (Secret, 2012), boekdruk, 1/1 Ben Joosten, Rabenhauptstraat 65, boekdruk, 2005, 6/6 Ben Joosten, z.t., z.j. (Misleidend rood, 2010), boekdruk (proefdruk) Ben Joosten, Zetsel van boekdruk Misleidend rood</p>	<p>Mevr. E.M. Eerdmans</p>
<p>Han Bennink, zonder titel, 30x30cm., vingerdruk op papier, 20/25 Jan van Munster, Min is plus, branddruk, 4/25 A Jan van Munster, Min is plus, branddruk, 4/25 B Peter Struycken, zonder titel (25 variaties elk), foliedruk, computergestuurd, 13/25 Moniek Toebosch, Les douleurs contemporaines, preegdruk op papier, 18/25</p>	<p>PostNL</p>
<p>Jan Hamstra, Lieve Mark, houtdruk, 2016 Jan Hamstra, De Balkenendenorm, risoprint, 2017</p>	<p>Jan Hamstra</p>

15

Studio 212 Fahrenheit, Blocbirds (serie van 25), 2018	Paul&Albert (voorheen Studio 212 Fahrenheit)
Ewald Spieker, Wish you were here (map met teksten van Pink Floyd) boekdruk, 2005	Ewald Spieker
18 affiches Hatch Show Print, USA	Hatch Show Print
12 clichés en 3 foto's manufactureenzaak E.J. ten Berge, Groningen	Dré Bonting
16 clichés van de voormalige Boot- en Sloepbouwerij Firma Wed. Abr. Blaak & Zonen, Hoozeand	Abram Blaak
Verzameling Eerstedagenveloppen (periode 1956-ca. 1989)	Daphne van Langen
Typemachine, Underwood Typemachine, Mignon	Rieks en Elisabeth Boekholt
Offsetfilm affiche Vietnam-demonstratie, 1967	Pieter Boersma
Clichés van Rijwielenfabriek Fongers uit Groningen	Albert Smits
Stempels gebruikt door architectenbureau Van Wijk en Broos te Groningen	J.F. Broos
Clichés van vader en zoon Molenaar, filmers, afkomstig uit de provincie Groningen	Groninger Archieven
Stencils, stempelkussen, twee tubes stencilinkt en clichés o.a. Gereformeerde Kerk Helpman	Jacqueline Pluijter
Etiketteermachine, Nationale etikettenfabriek Nijmegen	Atelier Horneman
Boekje Gasunie en boekje lettertypes Tetterode, diverse clichés, loden letters	Ubel Smid
Collectie boeken over typografie en grafisch ontwerp	nalatenschap Paulina de Nijs
Diverse tijdschriften en literatuur over grafisch vak en typografie, o.a. Journal of the Printing Historical Society	Francoise Berserik
Selectie typografische tijdschriften en boeken, nalatenschap Henk Wolf	Marjan Wolf
Twee publicaties van de grafische cursus Famous Artist Course, 1960	Fedde Ypma

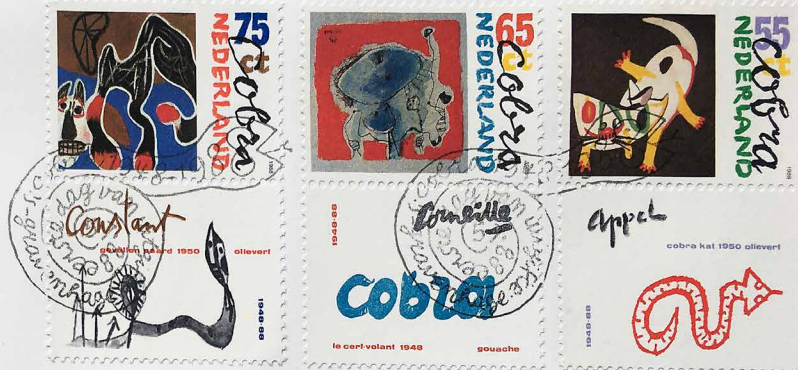
16

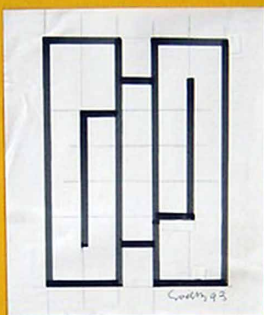
illustratie van lucbert - het woord 1948

cobra nederland

eerste dag van uitgifte / first day of issue

17

Kalender 1956 - met de hand verlicht, gepresenteerd en geprogrameerd in 60 exemplaren door Theo van Doesburg
Cobley 50

Januari

Kalender 1957 - met de hand verlicht, gepresenteerd en geprogrameerd in 60 exemplaren door Theo van Doesburg
Cobley 50

Onderzoek en publicaties

De afgelopen jaren hebben we dankzij een beurs van de Vereniging Rembrandt en bijdragen van de Stichting Beringer Hazewinkel en het Mondriaanfonds (kunst)historisch onderzoek kunnen laten doen naar de deelcollectie Inventaris Drukkerij Werkman. In 2022 verschenen naar aanleiding daarvan de volgende artikelen.

Anneke de Vries, *Modern materiaal. Het letterassortiment van Drukkerij H.N. Werkman*, in: 'Hendrik Werkman, het druksel en de kunst' (redactie Peter Jordens), Zwolle 2022, p. 160-201

Anneke de Vries, *'Letten op de teekenen des tijds'. H.N. Werkman als drukker in Groningen 1908-1945*, in: 'Historisch Jaarboek Groningen' 2022, p. 70-91

Marije Sennema, *Een drukkerij als kunstenaarsatelier*, in: 'Hendrik Werkman, het druksel en de kunst' (redactie Peter Jordens), Zwolle 2022, p.202-236

Marije Sennema, *Hendrik Werkman en zijn muzikale druksels*, in: 'Rode Haring', nummer 6, juni 2022, p. 18-

OVERIGE PUBLICATIES

Conny Schumacher, *Werkman werkt door*, in: Hendrik Werkman, het druksel en de kunst' (redactie Peter Jordens), Zwolle 2022, p. 20-71

Anneke de Vries, *Werkmans Bovenkamer. Kom dichterbij*, informatieblad, Groningen, 2022 (met dank aan Stichting Koops Stange Fonds)

Guus Klaas, Jente Westerhof en Fronique Oosterhof, *Grafiek werkt. Keuze uit de collectie van PostNL*, catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling in GRID Grafisch Museum Groningen, Groningen 2022

‘Ik houd ontzettend veel van muziek’

HENDRIK WERKMAN EN ZIJN MUZIKALE DRUKSELS

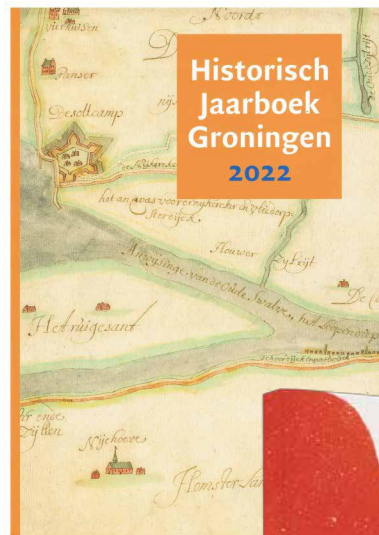
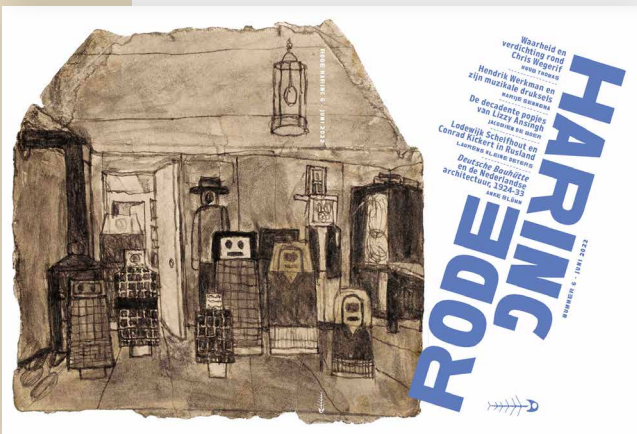
‘Ik houd ontzettend veel van muziek, ze ontroert mij onontkomelijk en geeft mij hoge geluismomenten. Niet door de melodie alleen, ook zonder dat kan ik er van genieten.’¹ Een leven zonder muziek moet voor de Groninger drukker en kunstenaar Hendrik Nicolaas Werkman (1882-1945) onvoorstelbaar zijn geweest, zo bevlogen en geïnspireerd schrijft hij erover in overgeleverde brieven. Welke rol speelt muziek in zijn leven en in hoeverre klinkt zijn liefde voor muziek door in zijn druksels?

In de jaren twintig begint Werkman naast de zakelijke werkzaamheden in de drukkerij met het maken van zijn zogenoemde druksels: vrij werk op papier, gemaakt met materialen die voorhanden waren

in de drukkerij. Figuratieve druksels waarin musici of instrumenten zijn verbeeld springen in zijn oeuvre direct in het oog. Er zijn ook meer abstracte druksels die op voorstellingsniveau niet direct een relatie lijken te hebben met muziek, maar waarvan uit de titel en/of of brieven blijkt dat deze relatie er wel is, bijvoorbeeld *Amsterdam-Castricum 2* (D-151).² Werkman omschrijft zijn abstracte druksels in 1941 zelfs als ‘muziek in kleur’.³ Hoe is hij te werk gegaan bij het maken van deze meer geabstraheerde druksels? Hoe heeft hij muziek verbeeld? Alle figuratieve en abstracte druksels die in verband kunnen

1. Werkman aan August Henkels, 22 oktober 1941 [Hendrik Nicolaas Werkman, *Brieven rond De Blauwe Schult 1940-1945 (I)* (ed. Frans R.E. Blom, Willem van Koppen & Mieke van der Wal), Amsterdam 2008, 253].
2. Die titels zijn overigens niet altijd van Werkman zelf afkomstig. In dit artikel wordt verwezen naar de nummering in Dieuwertje Dekkers, Jikke van der Spak & Anneke de Vries (ed.), *H.N. Werkman. Het complete oeuvre*, Rotterdam 2008.
3. Werkman aan Henkels, 28 augustus 1941 en Werkman aan Paul Guernonprez, 29 augustus 1941 [Brieven (I), 199 en 202].

19

19

GRAFIEK WERKT
KEUZE UIT DE COLLECTIE VAN POSTNL

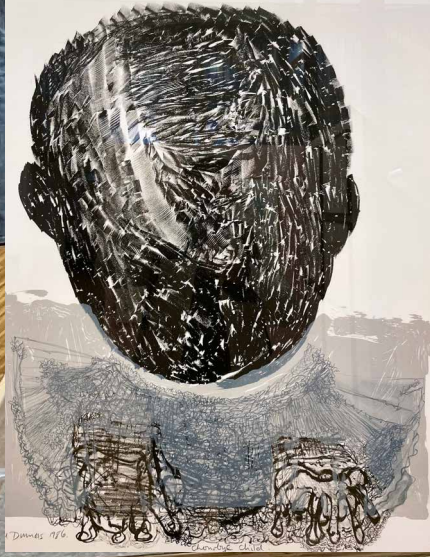
EVA KRÖNERS: PIERRE ALCONCHRY, KAREL KAPPEL, ARMANDO, HANS BERTSCH, ANJA VAN DER BEEK, JOHANNIS BEVERINA OOSTING, MARILYN BOONEN, BOB BONNET, Y. BONNET, PETER DÖRFFNER, MARLENE DIMAS, GER VAN DER, M.C. ESCHER, INGOURD GÖTTSCHELOW, FRANK HAAGSMA, BERTHA HANDEBACHER, HEER ECKHART, INGOURD DE JONG, PER KILBING, ANNA KIRCHNER, YVONNE KRAH, ABE KUIJERS, LEO LOEBER, LOBERT, CHARLOTTE MITSCHAKI, LYDIA OERFELT, LONJA QUINIS, ROGER ROZEND, HANS SCHMIDT, MARIE STALING, COLLEMAN DE BEEK, JOHANNES STOK, WILLY VAN GELDEREN, JACQUES STOKER, BEREND STOK, PIETER STOUYEN, MONIK TOEBECKT, BEN WALTER, HENK VOSCH, CAROL VOSSE, WILF ROEIJOUW, ARS WOLF, JAN VAN DER ZEE

23 september - 18 december 2022
GRIDGRONINGEN.NL

20

UITGELEICHT

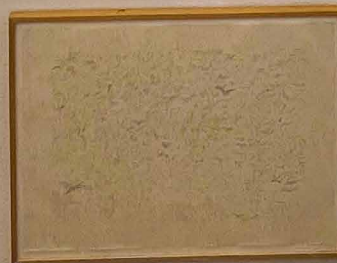

Grafiek werkt. Keuze uit de collectie van PostNL

Bij de PTT, later PostNL, hadden medewerkers 'recht op kunst'. In kantoren, gangen, bedrijfskantines en sorteerhallen hing - en hangt nog steeds - werk van moderne en hedendaagse kunstenaars. Om de vele werkplekken door heel Nederland van kunst te voorzien lag het voor de hand om werk in oplage in de bedrijfscollectie op te nemen. Grafiek dus!

In deze laatste tentoonstelling aan de Sint Jansstraat was een scala aan druktechnieken vertegenwoordigd: hoogdruk, diepdruk, vlakdruk, doordruk en bijzondere combinaties en experimenten. We toonden ruim 80 grafische werken van 45 nationale en internationale kunstenaars, zoals Pierre Alechinsky, Armando, Marlène Dumas, Sigurdur Gudmundsson, Charlotte Mutsaers en Ben Vautier.

Bij de tentoonstelling verscheen een catalogus met een voorwoord van Herna Verhagen, CEO PostNL.

21

MAAK JE TOEGEBELICHT

2.2

Diversiteit en inclusie - medewerkers en vrijwilligers

GRID heeft een team van medewerkers en vrijwilligers dat heel divers is. We zorgen ervoor dat deze medewerkers werkzaamheden doen die passen bij hun mogelijkheden en beperkingen en dat zij zich daarin erkend voelen. In GRID kan iedereen meedoen!

23

GRID geeft op de volgende manieren ruim baan aan jong en ouder talent: Ieder jaar lopen er studenten van Academie Minerva stage in GRID. In 2022 betrof het één student, van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving. Daarnaast hadden we een stagiair van het Noorderpoort College (opleiding Evenementenorganisatie) en een stagiair van de Hanzehogeschool (opleiding Communicatie & PR) in huis. Voor het eerst in de geschiedenis van het museum volgde een student Kunst- en Architectuurgeschiedenis (RuG) een zogeheten curatorial track.

In GRID werken ruim zestig vrijwilligers met uiteenlopende achtergrond: drukkers, kunstenaars, vormgevers en leerkrachten, sommigen gepensioneerd, anderen met een afstand tot de arbeidsmarkt, weer anderen doen het vrijwilligerswerk naast hun reguliere baan. In het team voelt iedereen zich gekend in zijn/haar mogelijkheden. Veel taken worden door de vrijwilligers op professioneel of semiprofessioneel niveau uitgevoerd. De vrijwilligers worden ingezet in de dagelijkse gang van zaken in het museum en bij de uitvoering van de projecten. In 2022 werkten er twee mensen in het kader van een participatiebaan in GRID.

Bij de exposities en projecten streven we ernaar jong talent van de opleidingen in Groningen te betrekken. In 2022 was een recent afgestudeerde Minerva-student product design betrokken bij de inrichting van twee tentoonstellingen. De student "curatorial track" bereidde de tentoonstelling Grafiek werkt voor. Een jonge curator tekende voor de voorbereiding van de tentoonstelling Onder_Druk, waarin ook veelal jonge kunstenaars en ontwerpers met hun werk waren vertegenwoordigd. Het Riso-team van GRID is in 2022 uitgebreid en bestaat uit vier vrijwillige medewerkers met een achtergrond in kunst en grafisch ontwerp.

Helaas bleek na de laatste lockdown het team van GRID nog steeds zijn kwetsbaarheden te kennen. Er is hard aan gewerkt om het team weer op sterkte te krijgen, zodat we zouden kunnen terugkeren naar onze oude openingstijden: dinsdag tot en met zondag, van 10 tot 17 uur. Daarin zijn we helaas niet geslaagd.

Beknopte jaarrekening 2022 Grafisch Museum GRID Groningen

Balans 31-12-2022

	31-12-2022	31-12-2021		31-12-2022	31-12-2021
vaste activa			eigen vermogen		
inventaris	1.480	3.345	overige reserves	70.234 *	70.469
vlottende activa					
voorraden	1.500	4.805	kortlopende schulden		
vorderingen			schulden leveranciers en handelskredieten	25.302	8.058
handelsdebiteuren	1.320	3.593	belastingen en premies soc. verzekeringen	2.980	2.904
belastingen en premies soc. Verzekeringen	15.652	7.649	overlopende passiva	94.739	153.307
overige vorderingen en overlopende activa	27.266	34.859	overige schulden	22.887	56.944
parate penningen	168.923	237.431			
totaal activa	216.141	291.682	totaal passiva	216.141	291.682

Winst- en verliesrekening

Baten		%	Lasten	
netto omzet			kostprijs van de omzet	92.539
omzet horeca en winkel	14.097	6	personeelskosten	
entree	20.869	9	lonen en salarissen	29.106 **
workshops	5.819	3	sociale lasten	16.546
overheidssubsidies Gemeente en Provincie	91.200	41	andere personeelskosten	4.668
projectsubsidie AV-Hotspot	7.000	3		50.320
projectsubsidie Werkmanatelier	2.500	1	overige bedrijfskosten	
projectsubsidie Mobiele drukkerij	31.331	14	afschrijvingen	1.865
projectsubsidie Grafiek Werkt	4.000	2	huysvestingskosten	95.845
projectsubsidie Onder_Druk	18.500	8	verkoopkosten	11.070
giften en donaties	215	0	kantoorkosten	9.492
projectsubsidie vernieuwing Museum L&B	28.765	13	algemene kosten	12.471
			bijzondere baten	-50.153 ***
som exploitatiebaten	224.297	100	som exploitatielasten	80.591
			bedrijfsresultaat	847
			financiële baten en lasten	-1.083
			resultaat	-
				236

24

Toelichting op de balans en w&v

* mutaties eigen vermogen	
- stand op 31-12-2021	70.469
- resultaat 2022	-236
- stand op 31-12-2022	70.234

** inclusief Covid loonkostensubsidie NOW

*** Covid tegemoetkoming TVL, Gemeente en Mondriaanfonds

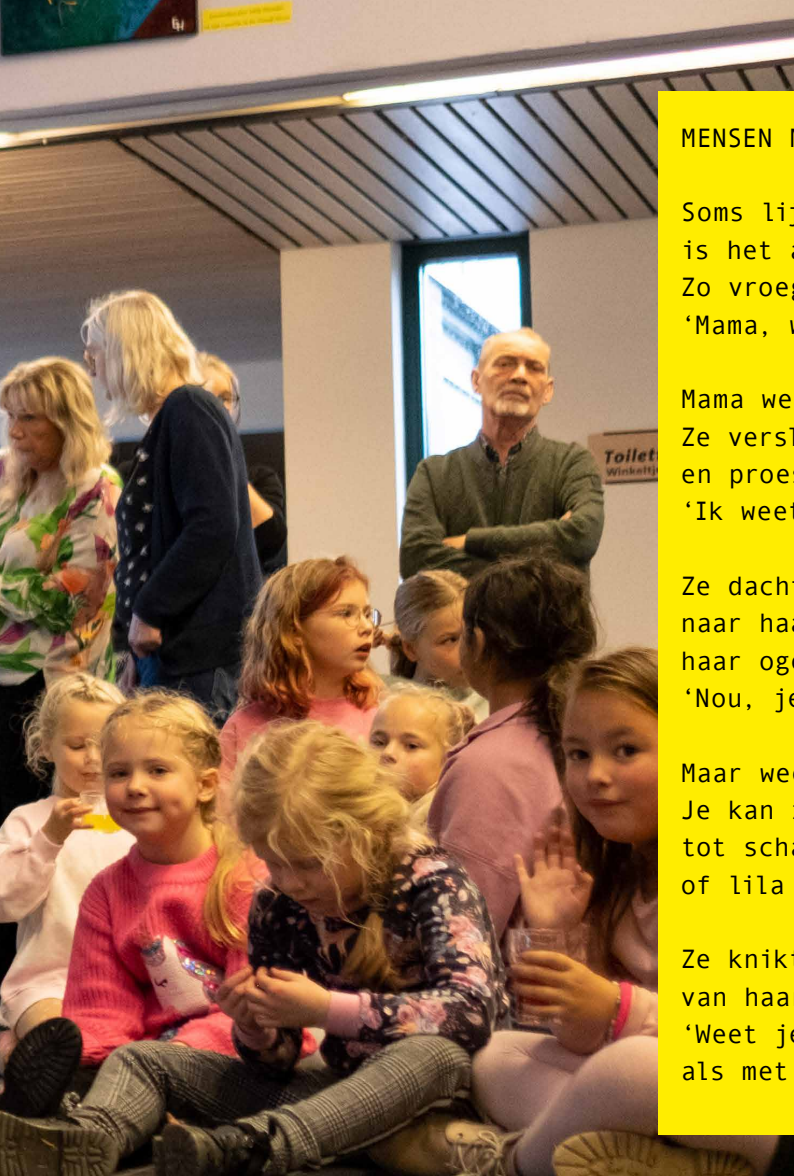
UITGEVERIJ

Druktemaker

Op 17 november namen we onze museumdrukkerij op wielen, de Druktemaker, officieel in gebruik. Tijdens een feestelijke bijeenkomst in zorginstelling De Twaalf Hoven in Winsum illustreerden bewoners van De Twaalf Hoven en leerlingen van basisschool de Tiggeldobbe het gedicht *Mensen mengen*, voor de gelegenheid geschreven door Lilian Zielstra.

26

MENSEN MENGAN

Soms lijkt een vraag heel makkelijk, maar is het antwoord nog niet zo simpel te vinden. Zo vroeg ik laatst mijn moeder tijdens het ontbijt: 'Mama, wat is eigenlijk een kleur?'

Mama werd eerst wit, toen rood
Ze verslikte zich zelfs in haar brood
en proestend bracht ze uit:
'Ik weet het niet precies!'

Ze dacht eens heel diep na, ik keek
naar haar gezicht, ze fronste en ze kneep
haar ogen heel stijf dicht, toen zei ze:
'Nou, je hebt dus rood en geel en blauw

Maar weet je wat je ook kan doen?
Je kan ze met elkaar mengen
tot scharlaken of magenta
of lila of vermiljoen.'

Ze knikte, nam tevreden nog een hap
van haar boterham, en zei met volle mond:
'Weet je? Met kleuren is het eigenlijk net
als met mensen, samen zijn ze het allermooist!'

27

2.8

Foto: Activiteiten tijdens Museumnacht

BILBO
JANUARI
ARRIVERS
EAG

'Een doel is een droom met een deadline'

Napoleon Hill, 1883-1970

In 2022 bestond het bestuur uit de volgende leden:

Mevr. B. Ekamper, voorzitter

Dhr. G. Klaas, secretaris

Dhr. H. Klomp, penningmeester (herbenoemd per 1 januari 2021)

Dhr. F. Wamsteker, lid (herbenoemd per 1 januari 2021)

Mevr. A. de Groot, lid

Dhr. R. de Boer, lid

Dhr. H. Hofstra, lid (vanaf 1 november 2021)

Toelichting functioneren bestuur

Het bestuur van de Stichting Grafisch Museum Groningen is in 2022 vijftienmaal in vergadering bijeengewees, meestal in GRID, soms bij een bestuurslid thuis en eenmaal in de kapel van de Martinikerk. Anders dan in 2021 toen het vanwege de coronapandemie noodzakelijk was, werd er nu slechts één keer vergaderd via een videoverbinding.

Er werd één keer (gedeeltelijk) zonder directie vergaderd om over het eigen functioneren en het functioneren van de directie te spreken. Vaste onderwerpen op de agenda zijn financiën en managementinfo, de tentoonstellingsagenda, bijzondere projecten als de Druktemaker (het Museum op Wielen), contacten met subsidiegevers en fondsen, huisvesting en verhuizing en de strategische koers ('GRID praat verder').

De eerste maanden van 2022 had GRID nog te maken met de beperkingen vanwege Covid 19 maar op 20 februari kwam er een einde aan de lockdown. GRID ging weer open voor publiek en gaandeweg kwam het normale leven weer op gang. De bezoekersaantallen bleven echter achter en kwamen (nog) niet terug op het niveau van vóór de pandemie. Door gerichte maatregelen van de overheid en steun van diverse fondsen kon dit financieel worden opgevangen. Niet alle vrijwilligers hervatten hun werk na de coronaperiode; de personele bezetting van de roosters was soms lastig. Om die reden werden de openingstijden iets aangepast.

29

Naast de directeur en de twee parttimemedewerkers (vrijwilligerscoördinatie en educatie) was er in 2022 dankzij een projectsubsidie van het Mondriaanfonds een medewerker collectiebeleid werkzaam. Voor projecten of tentoonstellingen werd enige malen externe capaciteit ingehuurd. De directeur die in 2021 te maken kreeg met langdurige ziekte doorliep een re-integratietraject en was vanaf april weer volledig inzetbaar.

De bestuursleden van GRID worden niet betaald voor hun werk. Er is een algemeen profiel voor een bestuurslid en een profiel voor de directie beschikbaar. Bestuur en directie voldoen aan de profielen, zodat de professionaliteit gewaarborgd is. De voorzitter heeft naast de gebruikelijke taken ook de portefeuille HR. Er wordt geprobeerd om de bestuursleden te koppelen aan portefeuilles waarin ze hun specifieke expertise en vaardigheden toe kunnen passen. Op deze wijze vullen zij elkaar zo goed mogelijk aan. Een overzicht van de (neven)functies van bestuur en directie staat opgenomen in de bijlage.

De bestuursleden handelen transparant en zijn onafhankelijk. Mochten zij al tegenstrijdige belangen tegenkomen dan wordt daarmee integer omgegaan. Commerciële of artistieke belangen van de bestuurders worden op geen enkele wijze verweven met de belangen van GRID. Er deden zich geen situaties van belangenverstrengeling voor.

Rol en taak van de bestuurders wordt omschreven in het in 2020 nieuw vastgestelde bestuursreglement. Daarin is ook een rooster van optredens opgenomen. Bestuurders worden benoemd voor een termijn van vier jaar, die eenmalig verlengd kan worden. Daarop is voor één keer een uitzondering gemaakt; de voorzitter en de secretaris waren beiden rond de jaarwisseling 2021/2022 optredend. Maar de ontwikkelingen rond de huisvesting en het toekomstige museale concept, de coronacrisis en de ziekte van de directeur maakten dat zij op verzoek van het bestuur en de directie hebben ingestemd nog maximaal 2 jaar aan te blijven.

GRID beschikt over een bescheiden budget. Om die reden werd tot voor kort de Museum CAO voor de beloning van directie en medewerkers niet gevolgd. Met ieder van hen waren persoonlijke afspraken gemaakt. Eind 2022 heeft het bestuur – in samenspraak met de Gemeente als subsidiënt- besloten de directie en vaste medewerker te betalen conform Fair Pay.

Met alle vrijwilligers is een vrijwilligersovereenkomst gesloten waarin hun rechten en plichten zijn vastgelegd. De vrijwilligers verrichten hun activiteiten onbezoldigd. In een enkel geval wordt een onkostenvergoeding betaald. De medewerker van het museum met als functie vrijwilligerscoördinator heeft als taak de werving en inzet van vrijwilligers te coördineren en is voor hen ook het eerste aanspreekpunt. Sinds 2020 is er een klachtenregeling voor alle (vrijwillige) medewerkers. Wie beroep wil doen op deze regeling kan zich wenden tot de daarvoor aangestelde externe vertrouwenspersoon.

Relatie bestuur-directie

In het kader van de Governance Code Cultuur 2019 die door de Stichting gevolgd wordt, laat de relatie bestuur-directie zich het beste omschrijven volgens het bestuur-directie-model. De directeur maakt geen deel uit van het bestuur, maar is standaard wel bij de bestuursvergaderingen aanwezig (zonder stemrecht), behalve wanneer het functioneren of bezoldiging van de directie besproken. In het bestuurs- en directiereglement zijn de taken vastgelegd. In de praktijk wordt het model zo ingevuld, dat bij belangrijke projecten, tentoonstellingen, fondsenwerving, (her)huisvestingsplannen er een werkgroep wordt gevormd met de directeur als voorzitter en met een bestuurslid dat daadwerkelijk meehelpt en als linking pin naar de overige bestuursleden functioneert. De gangbare praktijk is opgenomen in het directiereglement.

Het bestuur is van mening dat een Raad van Toezicht op dit moment geen toegevoegde waarde heeft, gegeven het kleinschalige karakter en korte lijnen van GRID.

31

‘GRID praat verder’

De weg naar een Museum voor Letter en Beeld.

Het hele jaar stond in toenemende mate in het teken van de sluiting van het pand aan de Sint Jansstraat en de planvorming rond Nieuw GRID (werktitel: Museum voor Letter en Beeld). In januari bleek dat de nieuwe eigenaar een architect in de arm had genomen om te kijken of er bij de verbouwing de mogelijkheid in te passen was dat GRID zou terugkeren op de huidige locatie. Het aantal vierkante meters zou dan wel minder zijn, terwijl in het bestuur juist gedacht werd aan een grotere locatie om het scenario van een nieuw museaal concept te realiseren. In een aparte sessie werd advies ingewonnen bij de twee grondleggers van het interactieve techniekmuseum Oyfo in Hengelo. Daarna werd in overleg met een extern communicatieadviseur een visiedocument opgesteld dat mede richting moest geven aan de keuzes waar het bestuur voor stond: d.w.z. terugkeer na de verbouwing naar de Sint Jansstraat of een herpositionering van het museum op een aansprekende locatie (het z.g. Droomsceario). Dit zoeken naar de juiste keuze maakte dat het bestuur zorgvuldig moest balanceren tussen

verschillende belangen en verwachtingen van partijen, en eigen wensen en reële mogelijkheden. Het is belangrijk om in dit proces Gemeente en Provincie al vroeg 'mee te nemen' en uitgebreid te informeren over de plannen en de gemaakte stappen.

Om een afgewogen keuze te kunnen maken werd gezocht naar twee projectleiders.

Voor het uitwerken van een nieuwe museale invulling werd een beroep gedaan op conceptontwikkelaar Cas Verholt van Act2. Tegelijkertijd werd aan Marco van Vulpen van BMC de opdracht gegeven om een haalbaarheidsonderzoek te doen. De uitkomst van het onderzoek naar een nieuw museaal concept kwam in december, is veelbelovend en werd enthousiast omarmd door het bestuur. De uitkomst van het haalbaarheidsonderzoek volgt begin 2023.

Besloten werd om vooralsnog niet terug te keren naar de oude locatie, maar te zoeken naar een nieuwe locatie waarbij andere - min of meer verwante - culturele instellingen aan kunnen sluiten. Gaandeweg het jaar kwam de focus steeds meer te liggen op de voormalige tabaksfabriek van Niemeijer als mogelijke 'culturele hub'.

Teneinde zichtbaar te blijven gedurende de tijd dat het museum gesloten is, heeft GRID een 'Museum op Wielen' ontworpen en laten bouwen. Deze 'Druktemaker' zal de komende periode op aanvraag langs scholen en instellingen in Stad en Ommeland reizen met een uitgebreid programma.

Ondertussen moest ter overbrugging een geschikte locatie worden gevonden voor de opslag van de museumcollectie en een bescheiden kantoorruimte. Die werd gevonden in de voormalige brandweerkazerne in Haren, waarvoor met de Gemeente Groningen/Carex een contract voor (vooralsnog) twee jaar werd getekend. In december werden de Burgemeester, Raads- en Statenleden en de Commissaris van de Koning bij GRID ontvangen en geïnformeerd over de toekomstplannen. Op 19 december sloot GRID voor het laatst zijn deuren aan de Sint Jansstraat. Direct na Kerst startte de verhuizing.

Met de medewerkers van GRID zijn passende afspraken gemaakt over hun contractomvang, passend bij een museum zonder een publieksfunctie.

Code Cultural Governance

In het Strategisch Beleidsplan en in het jaarplan staan de maatschappelijke doelen van GRID beschreven. Daarin wordt ook gemeld dat de interne cultuur open en divers is. Voor de vrijwilligers en het personeel worden normaal gesproken enkele malen per jaar bijeenkomsten georganiseerd waarbij het bestuur ook aanwezig is. In de afgelopen jaren was dat door alle beperkende maatregelen rond de coronapandemie amper mogelijk, maar in 2022 kon dit weer voorzichtig op gang komen. Bij deze bijeenkomsten worden de medewerkers bijgepraat door bestuur en directie en vindt er inhoudelijke uitwisseling plaats in een informele sfeer. De vrijwilligerscoördinator onderhoudt het contact met de grote groep vrijwillige medewerkers en let daarbij goed op de meer kwetsbaren onder hen. GRID voert een actief beleid ten aanzien van diversiteit en inclusie, wat terug te zien is in de samenstelling van de groep vrijwilligers, maar ook in bv het tentoonstellingsbeleid.

GRID is gericht op samenwerking, alléén bereiken we weinig. Samenwerking met andere musea in Stad en Ommeland, met grafische musea in Nederland, met opleiders, met kunstenaars en met organisatoren van evenementen (zoals de Museumnacht of Noorderzon). Een overzicht staat in het jaarplan en het Strategisch Plan.

In het kader van de toekomstplannen heeft GRID contact gezocht met diverse potentiële partners. Met een aantal van hen wordt gesproken over gezamenlijke huisvesting in een groter verband.

GRID heeft als Stichting geen winstoogmerk. Voor de vaste kosten is GRID afhankelijk van subsidies en eigen inkomsten. Voor bijzondere projecten zoals eerder de tentoonstelling over de Bosatlas, de aanschaf van het Werkmanatelier en de herinrichting en herpositionering van de vaste collectie met als werktitel “Groningen in Druk” wordt geprobeerd fondsen te interesseren.

GRID (directie plus delegatie bestuur) voert per kwartaal overleg met de subsidiegevers van Provincie en Gemeente, geparticipeerd wordt in het overleg met de andere musea in Groningen. Met sponsors en donoren vindt ad-hoc overleg plaats.

Druksels van Ben Joosten

Aan het begin van het jaar kreeg GRID een bijzondere schenking: vijf monumentale werken van Ben Joosten. Twee van deze manshoge 'druksels' waren in GRID te zien tijdens de tentoonstelling *Werkman werkt door* (oktober 2020-juni 2021). Opgenomen in de collectie van GRID blijven de werken bij elkaar, een uitdrukkelijke wens van Emmy Eerdmans, de weduwe van Ben Joosten.

35

Overzicht nevenactiviteiten Bestuur en directie GRID (inventarisatie januari 2022)

1. Bea Ekamper

Geen nevenfuncties

2. Guus Klaas

Penningmeester Parochie H. Franciscus van Assisi

Lid Geschillencommissie PostNL

3. Hugo Klomp

Bestuurslid Stichting Vrienden van het Prins Claus Conservatorium

Adviseur bestuur Stichting ZomerJazzFietsTour

Voorzitter Stichting Vrienden van de ZomerJazzFietsTour

Penningmeester Stichting Vrienden van Turiani (ziekenhuis Tanzania)

Humanitas Vrijwilliger thuisadministratie

4. Frank Wamsteeker

Eigenaar textieldrukkerij De Speld

Bestuurslid sportvereniging Tjuchem

5. Annemiek de Groot

Ambtelijk secretaris Stichting Poëziepaleis

Vertrouwenspersoon Attero

KWF Wijkhoofd Hortus

6. Ruurd de Boer

Vormgever bij DBDdesign

7. Henk Hofstra

Penningmeester Stichting Van der Leeuwlezing

Voorzitter VVE Wilhelm I Nassau (tot 1-10-2022)

8. Fronique Oosterhof

Lid Scientific Advisory Board Horst Janssen Museum, Oldenburg

BIJLAGE 1.

Rooster van aftreden

Naam	Functie	Datum benoemd	Datum aftreden/herbenoeming
Bea Ekamper	voorzitter	6 november 2013 Herbenoemd 6 november 2017 1 december 2015 Vz	6 november 2021 (met max. twee jaar verlengd)
Hugo Klomp	penning- meester	1 januari 2017	Herbenoemd 1 januari 2021
Guus Klaas	secretaris	10 februari 2014 Herbenoemd 10 februari 2018	10 februari 2022 (met max. twee jaar verlengd)
Frank Wamsteeker	algemeen	1 januari 2017	Herbenoemd 1 januari 2021
Ruurd de Boer	algemeen	1 januari 2020	Herbenoeming 1 januari 2024
Annemiek de Groot	algemeen	1 januari 2020	Herbenoeming 1 januari 2024
Henk Hofstra	algemeen	1 november 2021	Herbenoeming 1 november 2025

Colofon

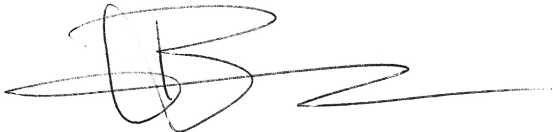
vormgeving: Ruurd de Boer

foto's Museumnacht en Bitterzoet Erfgoed: Jacco van der Zwan

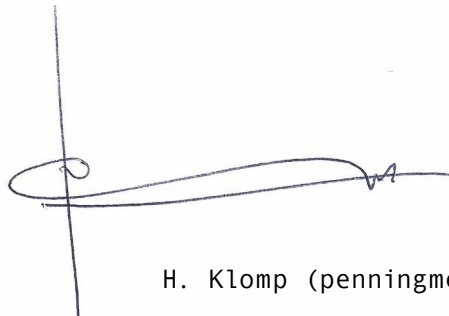
foto's Druktemaker in De Twaalf Hoven en Druksels van Ben Joosten: Nienke Maat

overige foto's: archief GRID en Ruurd de Boer

Voor akkoord ondertekend:

B.A. Ekamper (voorzitter)

H. Klomp (penningmeester)

GRID

GRAFISCH MUSEUM *GRONINGEN*

